

صلح و سلامت عمومی در مناقشات هزاره سوم

مریم شجاعی^{۱*}

^۱ دانشجوی رشته کارشناسی ارشد روابط بین الملل، دانشگاه آزاد الکترونیکی تهران، ایران
* نویسنده مسئول: مریم شجاعی، دانشجوی رشته کارشناسی ارشد روابط بین الملل، دانشگاه آزاد الکترونیکی تهران، ایران. ایمیل: pparsashojaie@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۱/۲۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۲/۲۲

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

قبولی باشد، افراد جامعه قادر خواهند بود از دیگر منابع زندگی بهره بگیرند. در صورتی که بهداشت و سلامت عمومی جامعه مورد تهدید قرار گیرد صلح در آن منطقه هم از وضعیت مناسبی برخوردار است. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد عموماً با بهبود وضعیت بهداشت و سلامت عمومی و وضعیت صلح جهانی رابطه مستقیمی با هم دارند. همانگونه که سازمان جهانی بهداشت در گزارش کاری گروه پنجم کمیسیون «اقتصاد کلان و سلامت» منتشر کرده است، رتبه کشورها از نظر کارآمدی نظام بهداشت و سلامت رابطه مستقیمی با صلح جهانی دارد (۳). در مقاله حاضر به بررسی بررسی رابطه صلح جهانی با بهداشت و سلامت عمومی پرداخته می‌شود.

وضعیت صلح در خاورمیانه و اثرات آن بر سلامت جامعه

خاورمیانه مهد ادیان بزرگ الهی و حوزة تمدن اسلامی از مراکش تا بنگلادش و آسیای جنوب شرقی را تداعی می‌کند. استراتژیست‌های آمریکایی خاورمیانه را محل تلاقی سه قاره آسیا و اروپا و آفریقا مشتمل بر قلب خاورمیانه - شمال آفریقا-قفقاز-آسیای مرکزی و جنوب غربی ترسیم می‌کنند. منطقه‌ای پرتنش و مملو از حوادث تاریخی و سیاسی (مناقشات بین اعراب و اسرائیل، هندوپاکستان و بطو رسالقه ایران و عراق) است و از جمله مناطقی است که بدلیل استراتژیکی و ژئواستراتژیکی و منابع عظیم انرژی و بازار ثروتمندان جایگاه ویژه‌ای دارد. ترتیبات امنیتی درخاورمیانه از دیرباز مورد توجه بازیگران بین المللی و منطقه ای قرار داشته و در پی تحولات سالهای اخیر در این منطقه، ظهور عراق جدید، حضور نیروهای نظامی خارجی در آن بر اهمیت این ترتیبات افزوده است.

بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر نقش آفرینی قدرتهای بزرگ در نظام بین الملل در منطقه خاورمیانه از جمله هدایت جنگ علیه تروریسم جهانی در افغانستان و عراق بدلیل دخالت مستقیم و سازنده ایران موفق نبوده است و علی رغم سازنده بودن سیاست منطقه‌ای ایران نه تنها نقش مناسب و لازم از سوی نظام بین الملل برای فرصت سازی در صحنه منطقه‌ای داده نشده بلکه آمریکا با حضور مستقیم در منطقه و اعمال سیاست خصمانه امنیت ملی ایران را به خطر انداخته است. با توجه به خدشه دار شدن وضعیت صلح در خاورمیانه و منازعاتی

جستجوی صلح از مهمترین کوشش‌ها و انگیزه‌های انسانی است. این کوشش با جوهر هستی انسان پیوندی ناگسستنی دارد. در نگاهی عام، صلح یکی از مهمترین امور عمومی در زندگی بشر امروز می‌باشد؛ چرا که وظیفه خطیر تولید امنیت را به عهده دارد. تولید امنیت، گستره پهنآوری از حفظ بقای سرزمین تا توسعه امکانات اقتصادی و فرهنگی را در بر می‌گیرد (۱). اهمیت صلح، بازتاب مفاهیم تئوریک حاکم بر فضای سیاسی بین الملل، کنش، واکنش و اندرکنش دولت مطبوع با دولت‌ها و نهادهای غیر دولتی در عرصه جهانی، ارزیابی‌ها و نگرش‌های رهبران سیاسی و در نهایت رابطه بازیگران در صحنه بین المللی می‌باشد. از این منظر، صلح جهانی با محیط داخلی و خارجی کشورها در تعامل است و اهداف، توانایی‌ها، استراتژی‌ها، ابزار، تاکتیک‌ها، ساختار و سازمان سیاست خارجی، همچنین تصمیمات، اقدامات، و پیامدهای سیاست خارجی همگی در این فرایند نقش دارند (۲).

کشورها از جهات مختلف از جمله امکانات مادی و معنوی همچون موقعیت سوق الجیشی، منابع طبیعی، جمعیت، سطح رشد اقتصادی، انسجام داخلی و ثبات سیاسی در یک سطح نیستند. به همین دلیل تصورات و توقعات آنها از حدود منافعتشان در جامعه بین المللی یکسان نیست و ابزارها و امکانات آنها از حیث پیشبرد آن منافع متفاوت است. منافع دولتها با یکدیگر، گاهی متفاوت و متباین است و موجب بروز اختلاف و کشمکش بین آنها می‌شود، که منجر به تنش و نزاع در منطقه می‌شود. یکی از عوامل که بر صلح جهانی مؤثر است بهداشت و سلامت عمومی است. بر طبق اساسنامه سازمان جهانی بهداشت، بهره مندی از بالاترین استانداردهای قابل دسترسی سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق هر انسان بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، اعتقادات سیاسی، شرایط اقتصادی یا موقعیت اجتماعی او است. استقرار صلح جهانی چالشی برای سازمان بهداشت جهانی است از جمله نیازی مبرم برای حکومتها است که بتوانند با تهدیدات جهانی علیه بهداشت جامعه مقابله کنند. این فرایند فی مابین جوامع همچون اتفاقاتی است که در هر قسمت از جهان به وقوع می‌پیوندد ولی اثرات آن بر مردم دور دست باقی می‌ماند. در سالهای اخیر به دلیل زندگی ماشینی و دور شدن افراد از یکدیگر و افزایش عوامل استرس زا، اضطراب و افسردگی، سلامت و بهداشت عمومی تحت تأثیر قرار گرفته است. اگر سلامت در سطح قابل

یکی از مواردی که مستقیماً از صلح تأثیر می‌گیرد ارتقای نظام سلامت و سلامت جامعه است. برخی از چالش‌های اجتماعی ابعاد مختلف سلامت جامعه را تشکیل می‌دهند که عبارتند از:

(الف) یکپارچگی اجتماعی

(ب) شکوفایی اجتماعی

(ج) رفاه اجتماعی

(د) دسترسی به خدمات پزشکی (۷).

بحث و نتیجه گیری

خاورمیانه از دیرباز، بدلیل اهمیت ژئوپولیتیکی و ژئواستراتژیکی خاص خود، مورد مناقشه بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای بوده است. پس از جنگ جهانی دوم و ظهور رژیم اسرائیل در این منطقه و اهمیت یافتن بیش از پیش نفت برای کشورهای توسعه یافته، اهمیت این منطقه دو چندان شد، از آن زمان تا کنون این منطقه چندین جنگ را پشت سر گذاشته است و تحلیلگران بر این اعتقادند که امروزه بزرگترین مسئله بین الملل استقرار صلح در منطقه خاورمیانه است. از سوی دیگر بدلیل مسائل، قومی، مذهبی، وجود جریانات سیاسی رادیکال و از همه مهمتر حضور آمریکا در منطقه و حمایت بی چون و چرای این کشور از رژیم اسرائیل، تا کنون هیچگونه قرار داد صلحی در این منطقه به صورت پایدار برقرار نشده است. همین امر باعث شده است بر سلامت جامعه در این منطقه تأثیر بگذارد.

منزاعاتی که در منطقه خاورمیانه وجود دارد کشور ایران را نیز خواسته یا ناخواسته درگیر می‌کند. این امر خود سلامت جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. سلامت مقوله‌ای است که نقش آن در ارتقای شاخص‌های توسعه انسانی نیز انکارناپذیر است، لذا مبارزه با عواملی که سلامت را تحت تأثیر قرار داده و نیز سبب وجود نابرابری‌هایی در سلامت می‌گردند در حقیقت از اولویتهای همه آحاد جامعه و نیز از مهمترین وظایف دولت محسوب می‌شود.

با توجه اینکه در منطقه و اطراف کشور همیشه منازعاتی وجود داشته است در نتیجه اثرات آن بر سلامت جامعه انکارناپذیر است. عدم وجود صلح در منطقه سلامت اجتماعی، سلامت زیستی، سلامت روانی و هم دسترسی افراد جامعه امکانات پزشکی تحت تأثیر قرار می‌دهد. احساس امنیت در جامعه، یکپارچگی جامعه، رفاه اجتماعی و دسترسی به خدمات پزشکی مواردی هستند که از صلح در منطقه تأثیر می‌پذیرند.

References

- Ghanbarloo A. [Democratic peace in international relations (with reference to the Iraqi invasion of Iran)]. *J Sacred Defens.* 2011;1(1):28-7.
- Kazemi AA. [The role of power in society and international relations]. Tehran: Publishing Ghomes; 2010.
- CMH Working Pager Series, Mobilization of domestic resources for health. Geneva: WHO; 2011.
- Tuttle W. *World Peace Diet: Eating for Spiritual Health and Social Harmony*: Lantern Books; 2016.
- Lazarus S, Cochrane JR, Taliip N, Simmons C, Seedat M. Identifying and mobilising factors that promote

که در این منطقه ژئوپولیتیکی وجود دارد، امنیت جوامع نیز در خطر قرار گرفته‌اند.

یکی از عواملی که از وضعیت موجود خاورمیانه و عدم صلح در آن تأثیر می‌پذیرد، سلامت در جامعه است. صلح یک آرمان جهانی و یکی از مهم‌ترین ضرورت‌های زمانه ما است و بنیاد زندگی انسانی را تشکیل می‌دهد. پیشرفت جامعه، آرامی و خوشبختی همه برای تحقق پیدا کردن نیاز به صلح دارند. صلح فقط ارتباط نیست بلکه صلح عبارت از تبادل افکار و ذهنیات، محبت متقابل و پذیرفتن یک دیگر است. یکی از ملزومات بنیادین بسط و تسری فرهنگ صلح در نظام بین الملل، به وجود آوردن زمینه‌های مناسب در جهت انجام این مهم می‌باشد و شکل گیری این زمینه‌ها ناشی از نوع تفکر اندیشمندان پارادایم غالب هر دوره تاریخی است. اینکه آیا ارزش‌ها و محورهای اصلی این پارادایم‌ها در جهت و همسویی با مؤلفه مهم صلح است یا خیر، شکل گیری و به وجود آمدن این زمینه‌ها را پررنگ‌تر یا کم رنگ‌تر می‌کند (۴).

صلح، حالتی است که در آن، جنگ حکمفرما نباشد. صلح تا قبل از تأسیس ملل متحد در روابط بین‌المللی نیز همین مفهوم را داشت. لکن ملل متحد، مفهوم آن را وسعت داده و به عنوان «نهاد یک نظم بین المللی مبتنی بر عدالت» تلقی کرده است. بنابراین از این دیدگاه دیگر، صرفاً فقدان جنگ به معنای برقراری و تداوم صلح نیست بلکه انجام هر عملی که در تعارض با عدالت باشد ممکن است سبب تهدید صلح و نقض آن شود (۵). وجود صلح در جهان بر ابعاد سلامت تأثیر گذار است. سلامت از حقوق اصلی و تبعیض ناپذیر هر انسانی به حساب می‌آید. طبق قانون اساسی سازمان جهانی بهداشت، سلامت فقط به معنی بیمار نبودن نیست، بلکه شامل برخورداری کامل از سلامت جسم، روان و رفاه اجتماعی است. در ظرف سال‌های اخیر، بعد روحانی (معنوی) سلامت هم به تعریف مزبور اضافه شده است. درک دنیا از سلامت و نیز تلاش جهانی برای تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت، سیر تکامل خود را ادامه می‌دهد (۶).

وجود صلح در منطقه بر ابعاد سلامت تأثیر گذار است. ارتقای سلامت هدف اصلی هر کشوری است. اما تنها هدف آن نیست. قابلیت دستیابی و ایجاد کمترین تفاوت بین افراد به این دستیابی یا دقیقاً عادلانه بودن این نظام بسیار مهم است و آن به این معنی است که یک نظام سلامت به درستی به آنچه مردم از آن انتظار دارند پاسخ دهد و این نظام به گونه‌ای برای هر فرد و بدون قائل شدن تمایز به این نیازها پاسخ دهد.

community peace. *Enlarging the Scope of Peace Psychology*. Germany: Springer; 2017. p. 161-83.

- Coleman P, Irons R, Nicholl J. Will alternative immediate care services reduce demands for non-urgent treatment at accident and emergency? *Emerg Med J.* 2001;18(6):482-7. PMID: 11696509
- Olsson I, Dahl AA. Avoidant personality problems--their association with somatic and mental health, lifestyle, and social network. A community-based study. *Compr Psychiatry.* 2012;53(6):813-21. DOI: 10.1016/j.comppsy.2011.10.007 PMID: 22146705